

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Nicodemi Frischlini Oratio de scholis et gymnasiis aperiendis

Frischlin, Nicodemus

Tubingae, 1627

Torrida sacrilegum testantur, limina brennum; dum petit intonsi Pythia
regna Dei

[urn:nbn:de:bsz:31-107394](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-107394)

*Torrida sacrilegum testantur
limina Brennum:*

*Dum petit intonsi Pythia
regna Dei.*

Nam auri ablati pondo CX.
millia fuisse accepimus. Hoc,
cùm Tectosages, gēs Celtica,
secum asportassent è Græciâ
in antiquam patriam, in
agrum Tolosatē; cœpe-
runt laborare sævissimâ pe-
stilentia: à quâ prius non
sunt liberati, quàm, aruspici-
cum responsis moniti, au-
rum argentumque sacrile-
gio quæsitum, in lacum
Tolosanum demergerent.
Quod, cùm longo post tem-
pore Cepio, Consul Roma-
nus, indè exentum abstulif-
set,

set, mag
copis, e
Quod si
eos ulm
Apollini
Delphici
runt: q
plicio v
lorum
stertor
durus
Scilicet
gna è
set, a
fame
rolet
rent
viole
Nou
ting

set, magnum, & sibi, & suis
 copiis, exitium illo attulit.
 Quòd si Deus tam graviter
 eos ultus est, qui profani
 Apollinis, & Cacodæmonis
 Delphici templum spoliâ-
 runt: quantò graviori sup-
 plicio vindicabit manus il-
 lorum hominum, qui Mona-
 steriorum & templorum re-
 ditus, & bona profanant?
 Scilicet Eryfichthon, quia li-
 gna è luco Cereris abstulif-
 set, ad tantam redactus est
 famem, ut sua membra ar-
 roserit. Et isti impunè fe-
 rent, qui hodiè sacris rebus
 violentas manûs admovent?
 Non libenter hoc ulcus at-
 tingo. Nam scio, quàm ægrè

C 5 non-

nonnulli Principes & Duces,
 ac Magistratus moneri se pa-
 riantur, ut violentas manûs
 à bonis Ecelesiasticis absti-
 neant: & rem sacram in fa-
 cros usûs, ad quos ea destina-
 ta priûs fuit, piè conferant.
 Inscribant igitur ipsi Magi-
 stratus omnium ærariorum
 suorum vestibulis hæc verba
 aureis literis: **QUÆSTOR**
AURUM TOLOSAS NE AD-
MISCE: hæc, inquam, inscri-
 bant ipsimet, & meâ moni-
 tione nihil indigebunt. Sed
 quandò hodiè videmus, quò
 res ista deducatur, & quan-
 tum detrimenti capiat Ec-
 clesia, & Respublica: decre-
 scentibus Evangelicis scho-
 lis,

lis, crescentibus Pontificiis:
 & quandò videmus ob ocu-
 los, quæ barbaries sensim ir-
 repat in ludos literarios: ubi
 propter vilitatem mercedis,
 & exiguitatem stipendii, ne-
 mo meliora doctus, nemo
 excellens artifex, operam
 hîc suam navare vult: iccir-
 cò non potui ego ulcus illud
 non tangere. Aut igitur re-
 medium afferatur huic mor-
 bo, & honesta constituantur
 stipendia, tam docentibus in
 scholâ, quàm in Ecclesiâ (illîc
 enim multò major labor est,
 quàm hîc, & labor non mi-
 nùs utilis, ac necessarius istîc,
 atque hîc) aut ipsimet pa-
 rentes, præsertim qui opu-

C 6. len-

lentiore sunt, quovis trimestre, tantò liberaliores sint in nostris remunerandis laboribus, quantò majores in studiis progressus, quàm antehac, fecisse nostrâ operâ, suos liberos animadvertent: aut, (quod fieri nolim) ulcere hoc non sanato, majus malum, & quod latius serpat, nempè barbariem istam pristinam, quæ patrum & avorum nostrorum memoriâ fuit, tam certò rursus ingruituram noverint, quàm certò se per Christi meritum salvos fore statuunt. Grata nimirum nobis omnibus vox fuit, quam hodiè protuli, neque fictè protuli, omnes
&

& lingua
nobis in
Alexand
vos violè
vo defac
singuli e
& mufc
suarum
opis hu
habeat
dius,
& ipfi
majori
dius, n
ciant c
là defe
re pre
eant.
quæ p
ceat.

& singulos liberos vestros
 nobis in nostra scholâ fore
 Alexandros. Agite igitur, &
 vos vicissim nobis, in hoc cli-
 vo defudantibus, omnes &
 singuli estote Philippi Reges:
 & unusquisque pro modulo
 suarum facultatum, aliquid
 opis huc afferat, ut & schola
 habeat ædificium commo-
 dius, & auditoria capacia,
 & ipsi quoque Præceptores
 majoribus ornentur stipen-
 diis, ne officium suum fa-
 ciant cum gemitu, neu scho-
 lâ desertâ, de alio vitæ gene-
 reprehendendo consilia in-
 eant. Nulla enim res est,
 quæ pueris in scholâ plus no-
 ceat, quàm crebra illa Magi-

strorum permutatio. Bovi
 trituranti os obligari sacrae
 vetant literae. Cur igitur no-
 bis tam grave imponatur ju-
 gum scholasticum : neque
 sufficiens tamen detur pabu-
 lum ? Hæc bono, & publi-
 cæ salutis studioso animo di-
 xi : neque ulli cuiquam de-
 trahendi proposito : quæ, ut
 ab omnibus piis & doctis vi-
 ris, qui quidem scholis & Ec-
 clesiis rectè consultum vo-
 lunt, itidem piis & æquis ani-
 mis accipiantur, rogo, oro,
 obsecro. Nam, si hoc fecerit-
 is, brevi intelligeris, quantò
 beator sit vita Platonica, &
 quantò meliora hæc studia,
 quàm omnes Timothei artes
 &

& victoriæ bellicæ. Certè
 enim etiam Augustus Cæsar
 rectiùs de scholis, & litera-
 rum studiis videtur sensisse,
 quamlibet homo Ethnicus,
 & infidelis, quàm nonnulli
 Magistratus & Duces, qui se
 Christianos & Evangelicos
 profitentur. Nam Augustus
 Cæsar non modò Eloquen-
 tiam, & liberalia studia dili-
 genter fovit; sed ipse etiam
 in iis se, & scribendo, & pero-
 rando exercuit: tum Biblio-
 thecam insuper in Palatino
 monte Græcam Latinamq;,
 cum Apollinis templo, ma-
 gnificentissimam extruxit.
 Tiberius quoque, qui illi in
 Imperio successor fuit, artes
 libe-

liberales utriusque generis studiosissimè coluit: ut docet Suetonius. Nam Poëtis adeò delectabatur; ut scripta eorum & imagines publicis Bibliothecis, inter veteres & præcipuos auctores, dedicaret. Quare etiam plerique eruditorum certatim ad eum multa de his rebus edebant. Maximè tamen Grammaticos appetebat: quibus cum sæpenumerò jocabatur, quæstionibus ridiculis eos interdùm excipiebat: quæ mater Hecubæ: quod Achilli nomen inter virgines fuisset: quid Sirenes cantare sint solitæ? Sed & Trajanus hæc studia, atque has artes

artes mirificè fovit, & cultores quoque illarum præmiis ornavit ac honoribus affecit. Sic enim Plinius in suo Panegyrico ad ipsum Trajanum scribit: Quid vitam, inquit, quid mores juventutis, quàm principaliter formas? quantum honorem dicendi Magistris, quam dignitatem Sapientiæ doctoribus habes? ut sub te spiritum & sanguinem, ac patriam receperint studia: quæ priorum temporum immanitas exitiis puniebat: cum quoque vitiorum omnium conscius Princeps, inimicas vitii artes non odio magis, quàm reverentiâ relegaret. At tu easdem artes

tes in complexu, oculis, au-
ribus, habes. Præstas enim,
quæcunque præcipiunt: tan-
rùm eas diligis, quantùm ab
illis probaris. Hæc ille. Quo
respiciens Poëta Satyricus,
de eodem Trajano sic canit:

*Et spes, & ratio studiorum in
Cæsare tantùm.*

*Solus enim tristes hæc tempe-
state Camænas*

*Respexit, cùm jam celebres no-
tiq̃ Poëta*

*Nb. 3. Et jam!
Balneolum Gabiis, Roma con-
ducere furnos*

*Tentarent: nec fædum alii,
nec turpe putarent*

*Pracones fieri: quùm desertis
Aganippes*

*Vallibus esuriens migraret in
atria Clio.*

Quid?

Quid ? quod Grammaticis
 & Scholarum præfectis, ne
 quidem sua præmia, suæ di-
 gnitates vel Sacrosancti Im-
 perii legibus constitutæ, de-
 sunt ? Nam Valentinianus
 Imperator lege latâ sanxit:
 ut præpositi ac tribuni scho-
 larum, qui inquietudinis
 epulis adhibentur, & ado-
 randi Principis, hoc est, Cæ-
 faris salutandi facultatem
 habeant, (si tamen primi or-
 dinis comitivam cum præ-
 positurâ meruerint) & pari
 dignitate cum Ægypti Co-
 mitibus censeantur. Idem
 Imperator Grammaticos
 tam Græcos, quàm Latinos
 & Sophistas, id est, Philoso-
 phos

phos, æquè ac Jurisperitos,
 in urbe regiâ professionem
 exercentes, si laudabilem in
 se probis moribus vitam esse
 monstraverint, si docendi
 peritiam, facundiamque di-
 cendi, interpellandi que sub-
 tilitatem, si copiam differen-
 di hic patefecerint, & cœ-
 tu amplissimo judicante di-
 gni fuerint existimati: cùm
 ad viginti annos observatio-
 ne jugi, ac sedulo docendi
 labore pervenerint, vult ho-
 norari, & iis, qui sunt ex vi-
 cario, quod est, Generosis
 Comitibus, & Illustrissimis
 Ducibus dignitate connu-
 merari. Sed, quorsum ista?
 Eò, nimirum, ut intelligant
 pæda-

pædagogi, in ludo Grammatico & philosophico, suam professionem, & hoc genus, quo funguntur hautquamquam ita esse abjectum ac vile, ut multi arbitrantur: adeòque etiam majoribus ornandum præmiis, atque honoribus. Etsi enim neque dignitatem suam obtinent pædagogi, & præceptores Grammatici, neque promeritum ubique locorum accipiunt pro suo labore stipendium, etiam ferè ab iisdem contemuntur, & sæpè etiam premuntur, à quibus maximè debuissent ornari, honorari, & præmiis augeri: tamen ex iis, quæ à me com-
me-

memorata sunt, facile intelligunt omnes, quanti fiant nostri labores, operæq; scholasticæ, à summis Principibus & Imperatoribus, quorum in judicio meritò debemus acquiescere; & nos, contra sannas quorundam nasutorum & superborum hominum, jam deinceps communire. Laudandus est igitur amplissimus urbis hujus Senatus: quòd non modò de rectè constituendâ scholâ suâ, & de reparando ac extruendo ædificio cogitat: sed, quòd etiam idoneos muneris huic scholastico viros maximis sumptibus, hinc inde conquirat, & inventos liberali-

raliter fovet, alitque: neque
 ullis impensis parcit: dùm
 studia & artes illæ, sine qui-
 bus nulla potest consistere
 Ecclesia, nulla vigere Respu-
 blica, antiquo suo nitore re-
 stituantur: & cum fructu
 adolescentiæ hujus, & juven-
 tutis urbicæ, à nobis tracten-
 tur & proponantur. Quo
 certè pio & laudabili studio
 majus sibi nomen compara-
 bit hæc Respublica, & mayo-
 rem gratiam apud finitimos
 inibit, quàm si magnificen-
 tissimum aliquod Senacû-
 lum, aut Prætorium, aut
 Hospitale Xenodochium,
 aut aliud quoddam ædifi-
 cium, conviviis & trullifa-
 tio-

tionibus ducendis, extruxisset. Magnum fuit, & adhuc est nomen Athenarum: magnum & celebre nomen Rhodi: magna gloria Hierosolymæ: maxima omnium celebritas Romæ. At ubi sunt hodiè tot augustissima templa, tot triumphales arcus, tot amœnissimæ porticus, tot splendidissima ædificia, quæ Pausanias recitat in suis Atticis? Ubi Colossus ille Rhodius, de quo tam multa relata fuère olim in literis? Ubi Hierosolyma illa? ubi Roma,

Septem quæ una sibi muro circumdedit arces?

Jacent erutæ hodiè & everse, quæ